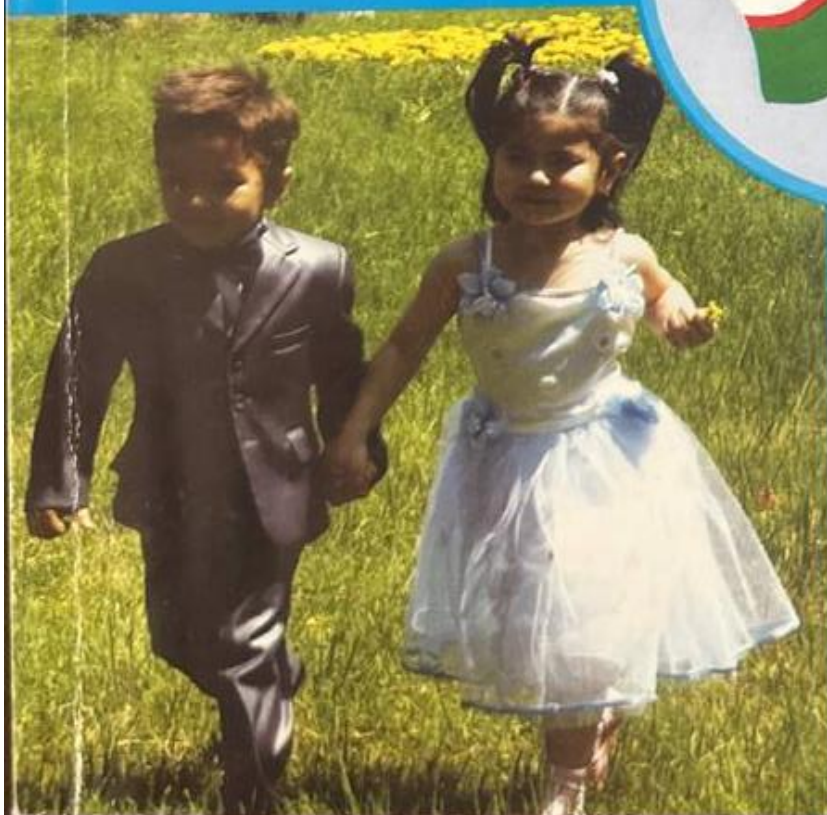
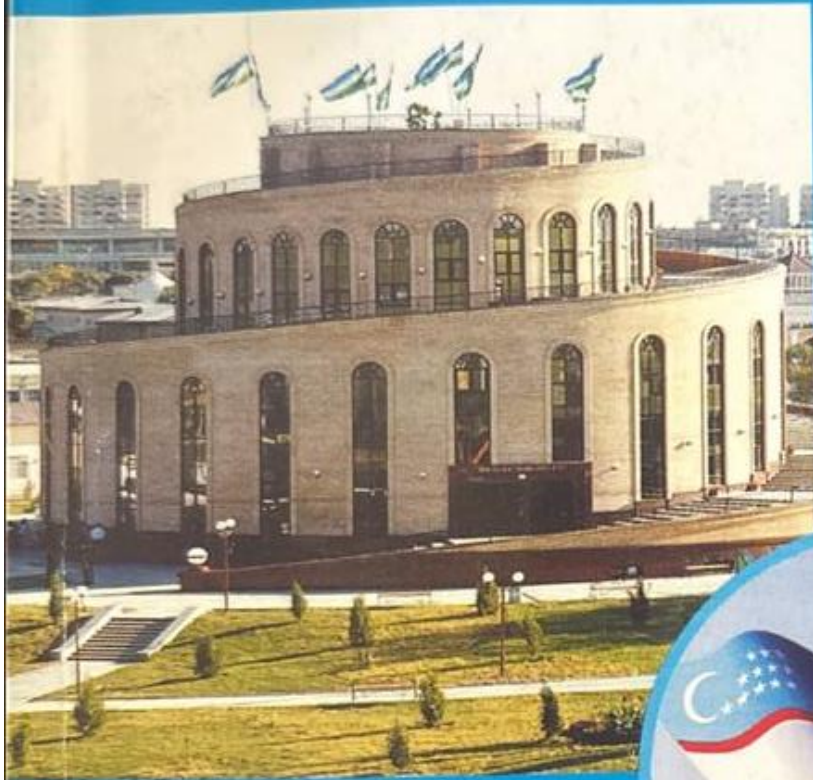

Jamiyat ⁴ 2008 va boshqaruvi

Ижтимоий-сиёсий, илмий-иқтисодий, маънавий-тарихий журнал

Муассис: Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси	Жафаров	
Бош муҳаррир: Қиёмиддин НАЗАРОВ	Қ. Назаров.	
Таҳрир ҳайъати: Маннон АЛИЕВ	Ислохотлар сарчашмаси	4
Хасан АБУЛҚОСИМОВ	Ғ. Маҳмаджанов.	
Шукритдин ПАХРУТДИНОВ	Модернизация ва анъанавийлик	7
Мирақбар РАҲМОНҚУЛОВ	Ш. Аминов.	
Шухрат РИЗАЕВ	Сиёсий тафаккурни шакллантириш	10
Анатолий САГДУЛЛАЕВ	О. Нишонава.	
Абдуғани ХОЛБЕКОВ	Ўзбек аёллари этномаданияти	12
Фатхулла ЭРГАШЕВ	З. Тожиева, А. Сатторов.	
Таҳририят: Қўпайсин АЛИЕВА	Демографик вазиятнинг ижтимоий-иқтисодий жиҳатлари	15
(масъул муҳаррир)	А. Хусейнова.	
Бахтиёр АБДУШУКУРОВ	Фуқаролик жамияти ва феминизм фалсафаси	17
Музаффар АХМЕДОВ	<i>Бугунги куннинг муаммолари</i>	
Мусаҳҳих - Рустам РАҲМАТХЎЖАЕВ	М. Исмоилов, М. Муталлибхонова.	
Дизайнер - Наргиза Юсуфжон кизи	Экологик барқарор жамият гарови	22
Фотомухбир - Искандар СОДИҚОВ	М. Абдуллаев.	
	Экологик таҳдид: муаммо ва ечимлар	24
	С. Минаваров.	
	Маънавиятнинг асраш ва ҳимоя қилиш	28
	Э. Жумаев.	
	“Оммавий маданият” нинг зарарли оқибатлари	30
	М. Холмухамедов.	
	Иш билан бандликка таъсир этувчи омиллар	32
	<i>Ахборот олами</i>	
	Б. Якубов.	
Обуна индекси:	Сиёсий партиялар: ахборот-коммуникация технологиялари	36
Якка тартибдаги обуначилар -826;	Ҳ. Ражабов.	
Идоралар (юридик шахслар) -826.	Глобаллашув шароитида оммавий ахборот воситаларининг ўрни	39
Қоғоз бичими 70x100 1/16.	<i>Сиёсий ва ҳуқуқий маданият</i>	
8,75 босма табоқ.	Э. Қодиров.	
Буюртма № 09-502	Сиёсий маданият тушунчаси	40
ISSN 2010-6505	Х. Жўрақобилова.	
Манзилимиз: 700003, Тошкент,	Масъулиятни ошириш омиллари	42
Ўзбекистон шохқўчаси, 45	Э. Кенжаев.	
Мурожаат учун телефонлар:	Ўзни-ўзи бошқариш – демократия омили	44
232-61-42, 232-60-52	В. Топилдиев.	
result@academy.freenet.uz	Оммавий ахборот воситаларининг таъсис ҳужжатлари	46
Журнал Ўзбекистон Республикаси	Г. Ўразалиева.	
Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 025 рақами билан рўйхатга олинган.	Аёллар ҳуқуқий маданиятини такомиллаштириш	48
Мақолаларда келтирилган иқтибослар, далиллар, рақамлар ва маълумотларнинг аниқлиги учун муаллифлар жавобгардир.	<i>Аждодлар мероси</i>	
Журналдан кўчириб босилганда манба кўрсатилиши шарт.	Д. Абдурахмонова.	
	“Мажмаъун Наводир”нинг тарихий – бадиий қиммати	50
	Р. Матибоева.	
	Мовароуннаҳрлик атоқли аллома	52
	Л. Юлдашева.	
	Ҳинд фалсафаси Беруний талқинида	54
	С. Худойназаров.	
	Шаҳе экологик маданиятини шакллантириш	56
	<i>Миллат маънавияти</i>	
	Ш. Муродова.	
	Жамият ҳаётида мафқуранинг аҳамияти	58

Г. Очилова.	
Миллий давлатчилик тафаккури	60
<i>Моднидан сано</i>	
И. Мавлонов.	
Бобурийлар давлатининг иқтисодий тизими	62
Ф. Эргашев.	
Мустамлака бошқарувининг кўчириш тадбирлари.....	67
<i>Ўзликни аниқлаш</i>	
Ш. Содиқова.	
“Хаёт мазмуни” категорияси	70
<i>Иқтисод ва ҳаёт</i>	
А. Бурханов.	
Молиявий барқарорликни таъминлаш модели ...	74
Х. Юлдашев.	
Бозор муносабатлари шароитида валюта механизмлари	75
А. Мадраимов.	
Аҳоли бандлиги ва турмуш даражасининг ўсиши ...	78
А. Маматқулов.	
Минтақалар салоҳиятидан самарали фойдаланиш омиллари	80
Х. Ҳамроев.	
Эркинлаштириш сиёсати тўғрисида айрим фикрлар	82
Ш. Тўраев.	
Макроиқтисодий барқарорликни таъминлаш	84
Х. Дўстмуҳаммад.	
Халқ таълимини самарали молиялаштириш	85
А. Бобоев.	
Иқтисодий самарадорликни аниқлаш услубияти	88
Б. Сафаров.	
Чакана савдо: маркетинг тизими	90
Ш. Ҳамдамов.	
Фермерлик укладида маркетинг	92
З. Худайбердиев.	
Халқаро меҳнат миграцияси: таҳлил ва талқин.....	94
<i>Муҳолаа</i>	
З. Худайбердиев.	
Меҳнат бозори тадқиқи	96
И. Саифназаров.	
Глобаллашув ва ахборот хавфсизлиги	96
Р. Самаров, О. Сирожов.	
Замон талабларига жавобан	98
Ф. Комилова.	
Маркетинг муаммолари таҳлили	99
С. Зайнутдинов.	
Иқтисодий муаммоларга бағишланган тадқиқот	100

М. Файзиёв.	
Оқилона ҳуқуқий сиёсат-изчил ислоҳот негизи ...	101
<i>Тадқиқот, кашфият, ахборот</i>	
Ў. Худойқулов.	
Малакали мутахассислар тайёрлаш	104
М. Туропова.	
Демографик жараёнлар тарихшунослиги	105
О. Шералиев.	
Жанубий Кавказда барқарорликни таъминлаш.....	107
З. Расулова.	
Диний никоҳ ва полигиния	108
Ж. Маҳмудов.	
Хизмат кўрсатиш соҳасидаги ислоҳотлар	110
М. Алиева.	
Туристтик секторни бошқариш	111
А. Тўхтаев.	
XX аср бошларида Сурхондарёда тадбиркорлик.....	112
М. Раҳимова.	
Касаба уюшмалари ва фуқаролик жамияти	114
Б. Хусанов.	
Савдо корхоналарига капитал қўйилмалар	116
Ж. Тавакалов.	
Иқтисодиётни модернизациялаш омили	117
М. Саидова.	
Хонадон даромадини ўстириш	119
М. Эшмуродов.	
Хоразм тарихий географиясини ўрганиш	120
С. Топилдиев.	
Аграр муносабатлар шаклланишининг тарихий шарт-шароитлари	121
Н. Нуруллаева.	
Қорақалпоғистон ва Хоразмда халқ таълими тарихи	123
А. Бахриддинов.	
Ҳисор тоғ доvonлари	124
Ш. Аббосова.	
Ижтимоий қарашлар ва кучлар яқдиллиги	125
Э. Тилаев.	
Замон билан ҳамнафас қадрият	126
О. Эргашев.	
Чориқулбой ва унинг зурриёдлари қисмати ...	128
М. Алланазаров.	
БХСРнинг соғлиқни сақлаш соҳасидаги фаолияти.....	129
К. Зияева.	
“Социал хавфсизлик” тушунчасига доир	131
Э. Маҳмудов.	
Давлатнинг инвестиция сиёсати	132
Б. Сафаров.	
Тарихимизнинг очилмаган саҳифалари	133
А. Шермаматов.	
Хоразм Республикасидаги маданий ислоҳотлар.....	135

Иқтисодий тараққиёт учун иқтисодий эркинлик, биринчи навбатда, тадбиркорлик фаолияти эркинлигини бериш долзарбдир. Тоталитар жамият иллатларидан тўла қутилмаган ҳозирги ўтиш даврида республикада (таъқиқлар, чеклашлар, ман этишлар, рухсат беришлар ҳали мавжуд бўлган даврда) иқтисодиётда танлаш ва фаолият эркинлиги муҳим аҳамият касб этади.

Кишилар кейинги 100 минг йил даво-

Шунинг учун ҳам миллат ҳаётида бу жараён стихияли тарзда содир бўлмаслиги учун пухта ўйланган чора – тадбирлар тизимига, яъни эркинлаштириш сиёсатиغا эга бўлиши даркор. Ўзбекистон каби собиқ социалистик мамлакатларга келадиган бўлсак, бу жамиятлар нафақат узоқ вақт тоталитар тизимда яшаган, балки тоталитаризмнинг ёмон кўринишларидан бири бўлган социализмни ҳам бошдан кечирган, оқибатда эркинлик инстинктлари анча су-

ЭРКИНЛАШТИРИШ СИЁСАТИ ТЎҒРИСИДА АЙРИМ ФИКРЛАР

Халим ХАМРОЕВ,
иқтисод фанлари номзоди

мида анъана, урф-одатлар чегарасида ва охириги бир неча минг йиллар давомида эса давлатнинг йўл – йўриқ ва зўрлиги асосида яшаб келмоқда эдилар. Энди (бозор иқтисодиёти шароитида) эса эркинликка асосланиб яшашлари керак. Эркинликка асосланиб яшашни эса ўрганиш лозим, шу билан бирга, бундай яшашни ўргатиш учун жамиятда махсус сиёсат бўлса, бу жараёнлар яхшироқ, тезроқ кечар эди. Бундан ташқари, кейинги бир неча минг йиллар давомида тоталитар муҳитда яшаган кишилар осонгина эркинликни қабул қилади, деб ўйлаш ҳам утопиядир.

сайиб қолган. Шунинг учун жамиятни, шундан жумладан, иқтисодиётни либераллаштириш осонлик билан, силлиққина, қаршиликсиз, курашсиз кечмайди. Жамият ҳаётини либераллаштиришда синалган қуроолларнинг (шу жумладан, эркин иқтисодий ҳудудларнинг) ишлашига шароит яратиш, унинг ижобий ютуқларини бутун жамиятга тарқатиш, мамлакатнинг қайси ҳудудида, қайси соҳа ва тармоғида либераллаштиришнинг қайси унсурини киритиш зарурлигини аниқлаштириш керак. Бу масалаларни ҳал қилишга қаратилган давлатнинг сиёсатини “эркинлаштириш сиё-

сати" деб номласа бўлади, аммо эркинлаштириш жуда кенг қамровли тушунча ва ўз ичига иқтисодиётдан ташқари кўплаб соҳаларни (масалан, сиёсатни эркинлаштириш, диний эркинлик ва б.) ҳам олади. Албатта, либерализация – эркинлаштириш асосида содир бўладиган жараёндир, аммо уни давлат томонидан керакли йўналишларда, керакли суръатда ўтказиш мумкин. Шунинг учун ҳам эркинлаштириш сиёсати зарурдир. Жуда мураккаб жараён бўлган либераллаштиришни ҳамма соҳада бир хил тарзда жорий этиш мумкин, деб ўйлаш ҳам нотўғри.

Ресурслар билан маневр қилишни юқори даражага чиқариб, тадбиркорлик фаолиятини самарали олиб бориш натижасида кенг миқёсда рағбатлантириш қобилиятига эришиш туфайли эркинликларни бутун мамлакат миқёсида бирданига таъминлаб бўлмайди. Бунинг икки муҳим сабаби бор:

1) бутун хўжалик механизмини мамлакат миқёсида тартибга солишни йўқотиш имконияти мавжудлиги;

2) жамиятнинг кўпгина институтларида инертлик, консервативликнинг мавжудлиги.

Шунинг учун ҳам давлат мамлакатда эркинлаштириш сиёсатини юргизиб, эркинлик бериш масаласида қайси соҳа, тармоқ ёки ҳудудга беришни аниқлаб, ундан кейин имтиёз ва енгилликлар яратиши керак.

Ҳозирги замон иқтисодиётида эркин иқтисодий ҳудудларнинг аҳамияти, уларнинг жаҳон мамлакатлари бўйича тарқалганлигида ҳам кўринади. Улар дунёнинг барча қитъа ва регионларида (140 дан

ортиқ давлатда) мавжуд. Иқтисодий тараққиётга юз тутган барча давлатлар ўз тараққиётини жадаллаштириш учун эркинлаштиришнинг буюк қуроли бўлган эркин иқтисодий ҳудудлар механизмидан фойдаланишга ҳаракат қилишмоқда.

БМТ томонидан тан олинб, эътироф этилган йўللardan бири – эркин иқтисодий ҳудудларни ташкил этишдир. Уларнинг яратилиши хорижий капитал (ноу-хау, ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг илғор усуллари, замонавий илғор техника ва технология, менежмент) билан маҳаллий хом ашё, меҳнат ва илмий-техник ресурслар қўшилишининг энг оптимал йўли ҳамдир. Эркин иқтисодий ҳудуд – савдо, ишлаб чиқариш, молиявий, технологик каби муносабатларнинг ўта концентрациялашган ўчоғи. Бу ўчоқ ўзига хос молиявий, маъмурий, солиқ, божхона, валюта тартиботини ўзида мужассамлаштиради. Бундай ҳудудларни яратиш, уларнинг яхши фаолият юритиши учун эса, албатта, пухта ўйланган сиёсат талаб қилинади.

Хуллас, Ўзбекистонда иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш, халқ фаровонлигини янада тезроқ ошириш учун пухта ўйланган эркинлаштириш сиёсати, шу жумладан, ҳудудий сиёсатни ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир. Ташкил этилажак ҳудудлар иқтисодиётни эркинлаштиришнинг, тадбиркорликни қўллаб-қувватлашнинг бозор механизмларини синаш майдонига айланади, хорижий ҳамкорлар билан ўзаро таъсирни ўрганиш лабораторияси бўлади.